

EL DESACORD DEL REIAL ACORD (1716-1755)

per *Eduard Escartín Sánchez*
Universitat de Barcelona

Els recents treballs de Solé, Gay y Pérez Samper¹ que s'han afegit als coneguts de Mercader i Sampere i Miquel² han centrat directa o indirectament l'atenció dels estudiosos sobre el nucli màxim del poder en la Catalunya Borbònica: el Reial Acord.

El títol, potser xocant, d'aquest article significa que es vol fer algunes contribucions³ a l'estudi d'«aquest cos místic» com l'ha denominat Mercader, tot seguint les línies mestres que per estudiar el Reial Acord ha establert Solé en la seva tesi. Per al període de temps estudiat i per l'índole dels conflictes entre capità general i oïdors,

1. Veure la tesi doctoral inèdita de Sebastià SOLÉ: *La governació general de Catalunya*. Universitat Autònoma de Barcelona, 1981; veure J. M. GAY ESCODA: *La gènesi del Decret de Nova Planta a Catalunya* (Separata de la Revista Jurídica de Catalunya, núm. 1, 1982); veure M. A. PÉREZ SAMPER: «La formació de la Nueva Real Audiencia de Cataluña (1715-1718)» a *Historia Social de la Administración Española*, Barcelona, CSIC, 1980, pp. 183-246, y P. MOLAS RIBALTA: *Militares y togados en la Valencia Borbónica* a loc. cit., pp. 165-181.

2. J. MERCADER: *Els Capitans Generals*, Barcelona, 1957 i *Felip V i Catalunya*, Barcelona, 1968; S. SAMPERE I MIQUEL: *El fin de la Nación Catalana*, Barcelona, 1905.

3. L'aportació documental inèdita que realitzo per aquest estudi és la d'un memorial d'un autor desconegut però molt relacionat amb l'Audiència barcelonina (pot ser un oïdor) i titulada: «Relación de lo que ha ocurrido en asunto a facultades, autoridad y preeminencias del señor capitán general presidente de la Real Audiencia en el Principado de Cataluña con reflexiones sobre la misma materia» i datada a Barcelona el 30 de maig de 1755 i que es troba en el Archivo Histórico Nacional (AHN): «Diversos, Títulos y Grandezas», legajo 78. En endavant ho citarem com a «Relación».

es podria titular seguint l'esmentat autor: el govern absolut dels capitans generals.⁴

1. El Reial Acord entre el capità general i l'Audiència

És opinió generalitzada que la «Nova Planta» de Catalunya volia trencar amb el règim anterior, no solament en el que pertocava a les institucions emanades del Principat, cos polític, sinó també d'aquelles que depenien del sobirà i que el representaven a Catalunya com era el cas en primer lloc dels virreis i menys nítidament de l'Audiència virreinal. Així, doncs, es volia rebaixar el grau institucional del representant del poder reial i en general de totes les institucions públiques catalanes, per aconseguir una major dependència del poder central.⁵

En aquesta línia d'actuació veiem com se suprimeix el càrrec de virrei i es reemplaça pel de capità general i en lloc de Cancelleria es posa una Audiència amb facultats governatives i no únicament judicials com l'anterior. Fins i tot el màxim òrgan personal que té la representació del rei, el capità general està en certa manera limitat per la Nova Planta⁶ amb la figura denominada Reial Acord i que Mercader defineix: «la representació del sobirà a Catalunya», bé que els edictes els intitúlés el capità general en nom del rei, fou legalment assignada al conjunt o cos místic format pel capità general i governador, per una part, i per l'Audiència de Catalunya, per l'altra; aquesta mena de diarquia desigual prengué la denominació convencional de Reial Acord.^{6bis}

4. SOLÉ: *op. cit.*, vol. I, p. 173.

5. En la consulta de 28 de maig de 1715, que el consell de Castella elevà al rei sobre las instruccions provisionals (abans de la Nova Planta) pel nou capità general marquès de Castel Rodrigo i davant les alegacions dels consellers sobre els precedents del antic règim foral, posant com a model una instrucció als virreis de l'època de Carles II sobre un text de 1630, el rei taxativament declarà: «La Instrucción que el Consejo hace presente no conviene a mi servicio, pues está reglada según los fueros y antiguos usos de Cataluña, que es lo que se debe olvidar, y lo que absolutamente tengo negado y abolido y así lo tendrá entendido el Consejo para no hablar de ello más» (Consejos, leg. 18.512).

6. MERCADER: *Els Capitans Generals*, p. 41: «La fórmula Su Exceïlència i Reial Audiència serà la utilitzada normalment per a designar aquest binomi director en qui Felip V delegà el poder cabdal a Catalunya».

6 bis. Idem, ibídem, nota 63, p. 59.

Els antics virreis no tenien cap mena de limitació al seu poder en l'Audiència que era totalment judicial i estava supeditada a aquells com a consell consultor jurídic civil i constitucional, així com a important auxiliar en matèria d'ordre públic en formar el Consell criminal que presidia el virrei personalment. El poder del virrei en ell mateix era absolut com a delegació del rei. Els consellers de Castella el 1715 definien els virreis de Catalunya per les clàusules del seu nomenament: «eran tan absolutas en el mando que V.M. le concedió como a otro "Alter Nos"». ⁷

Aquesta transposició del poder reial quedava limitada per l'instrucció secreta firmada pel rei, i que el Consell d'Aragó li donava i que en la darrera versió abans de la Nova Planta comptava amb 74 capítols: «en algunos se le limitaba y coartaba la potestad absoluta para muchos casos y se le advertía en otros el modo con que se había de portar con aquella Real Audiencia y sus ministros para la mejor administración de la justicia y que fuese más respetada y también se le daban otras noticias importantísimas para el buen régimen de todo aquel Principado, castigo de los delincuentes y otras advertencias tocantes a la ciudad de Barcelona y diputación de aquel Principado...». ⁸ Una altra limitació legal eren els usos, constitucions i privilegis de Catalunya.

Podem concloure, doncs, que la màxima autoritat de Catalunya perdia amb la Nova Planta molta categoria respecte a la Cort però també la perdia almenys nominalment respecte als seus subordinats catalans. Pel contrari sembla que el poder civil col·legiat juga un paper més gran a l'atorgar-se les famoses atribucions governatives a l'Audiència i relligar el capità general com a president nat al cos de magistrats. Però tampoc cal oblidar que barrejant en un mateix organisme —el Reial Acord— a una magistratura militar i una civil es volia evitar el predomini total dels civilistes, ⁹ als quals se'ls havia

7. Vid nota 5.

8. Ut supra consulta de 28 de maig de 1715. Instrucció reproduïda per J. LALINDE: *La institución virreinal en Cataluña*, Barcelona, 1964, pp. 523-540.

9. Tesi sostinguda pel vot minoritari dels consellers León, Cañas, Ulloa y González de Barcia en la decisiva consulta de 13 de juny de 1715 per a redactar la Nova Planta i que demanaven: «Necesitan —los catalanes— de un Tribunal de la mayor autoridad, del mayor respeto y representación de sus ministros, que haga inviolables sus resoluciones, que decidan y manden y gobiernen con tal libertad e independencia de los jefes militares introduciendo el respeto y temor de la Majestad con lo riguroso de la Justicia. Todo

negat la creació d'una Cancelleria amb president propi. La causa d'aquesta manca de resolució per a coronar l'edifici de la governació civil de Catalunya resideix en la por que reflecteixen els informes de Patiño i Ametller previs a la Nova Planta. És a dir la necessitat d'enfortir el poder executiu en una província com era la de Catalunya propensa a les rebellions, i així els esmentats informadors proposaren i el Decret de Nova Planta ho recollí, refundre els càrrecs de capità general amb la presidència de l'Audiència i amb potestat per a les qüestions econòmiques i de justícia a fi que «las mismas tropas que han de guarnecer las plazas aseguren con el temor la observancia de un acertado gobierno».¹⁰

Amb tot, la agudesa de Patiño preveient els conflictes que es derivarien de la doble funció de la primera autoritat de Catalunya, recomanava que els capitans generals-governadors no tinguessin facultat d'obrar en contra de les resolucions governatives de l'Audiència, ni tampoc de suspendre-les. Però com assenyala Mercader això no es precisà en el decret filipista,¹¹ essent doncs la causa principal dels conflictes en el si del Reial Acord.

Si a tot el que hem dit fins ara afegim el caràcter estrictament militar dels capitans generals, la duració indefinida del seu mandat —a diferència dels virreis— i l'exèrcit que gairebé permanentment fou aquarterat a Catalunya i l'abolició dels furs catalans, ens trobem que paradoxalment en la realitat els capitans generals de Catalunya eren en frase de Mercader: «molt més poderosos que els antics virreis dels Austries, a desgrat de l'adscripció a la Reial Audiència i dels esforços que feren els components d'aquesta per contrarrestar la seva tutela».¹²

En resum, no s'ha aconseguit durant la major part del segle un predomini de l'administració civil ordinària sense ésser mediatitzada per l'autoritat militar i tampoc s'ha aconseguit una diarquia o equilibri de poder entre les institucions governatives del Principat. El resultat de tot això fou una accentuada diferència entre una teoria que preconitzava un poder col·legiat de predomini civil i una pràc-

esto podía conseguirse con una Chancillería compuesta de graves y rectos ministros con su presidente togado, no empero con Audiencia presidida por el comandante...» GAY ESCODA, *op. cit.*, p. 346.

10. Memorial de PATIÑO citat per MERCADER: *Felip V i Catalunya*, p. 39.

11. MERCADER: *op. cit.*, p. 40.

12. Idem: *Els Capitans Generals*, p. 41.

tica que consagrava la preponderància del capità general si aquest volia exercir-la. No cal dir que aquesta contradicció va ésser una font incessant de conflictes al més alt nivell entre l'Audiència i el seu president; la història dels quals volem aprofundir en les pàgines següents.

2. Capità general-governador i president de l'Audiència

L'article segon de la Nova Planta és el que regula les relacions entre el capità general i l'Audiència:

«He resuelto que en el referido Principado se forme una Audiencia en la cual presidáis vuestra señoría el gobernador, capitán general o comandante general de mis armas que ahí hubiere de manera que los despachos, después de empezar con mi dictado prosigan en su nombre, el cual capitán general o comandante ha de tener solamente voto en las cosas de gobierno y éste hallándose presente en la Audiencia; debiendo en nominaciones de oficio y cosas graves, el regente avisarle el día antes lo que se ha de tratar con papel firmado de su mano o de palabra con el escribano principal de la Audiencia y si el negocio pidiera pronta deliberación, se avisará con más anticipación».¹³

Com diu Solé: «En aquestes poques ratlles s'hi dibuixaven les línies mestres del sistema de govern i justícia superior a Catalunya... però el dit decret de Nova Planta no ens diu res més de substancial sobre la figura tan important del capità general i hem de recórrer a fonts indirectes i sobretot a l'estudi casuístic del desenvolupament de l'institució».¹⁴

En aquest breu text apareixen tres títols referits a una mateixa persona: capità general, governador¹⁵ i president de l'Audiència, mal-

13. Text del Decret de Nova Planta reproduït a A. ROVIRA I VIRGILI i J. SOBREQÜÉS: *Història de Catalunya*, vol. IX, p. 511. Bilbao, 1980.

14. SOLÉ: *op. cit.*, p. 129.

15. En el text del decret que he utilitzat (vid. supra nota 13) apareix la denominació de Governador al article 2 del decret i també en l'adreça del decret al marquès de Castel Rodrigo que titula «Governador i capità general de l'Exèrcit i Principat de Catalunya». En canvi Solé en el text que reproduïx el mateix article no esmenta el càrrec de «governador» (vid *op. cit.*, p. 129) i més endavant a la p. 140 diu que aquest títol no figura en el decret

grat que el president efectiu d'aquesta és el regent.

El nomenament del capità general marquès de Castel-Rodrigo, que fou el primer capità general propietari i que va ésser nomenat abans de la promulgació de la Nova Planta, generà un expedient o consulta del Consell de Castella previ molt significatiu.

En efecte, el rei, el 24 de maig de 1715, comunicava al Consejo que nomenava el príncep Pío, marquès de Castel-Rodrigo: «governador y capitán general del Ejército y Principado de Cataluña»¹⁶ i consultava al Consell quins títols caldria donar per part d'aquest al nou magistrat i per quins conceptes. En la resposta dels consellers es cospa tota la problemàtica dels títols per obtenir el nomenament tant per la via civil com per la militar.

Els togats de Castella davant del nomenament del primer capità general de Catalunya es remeten als nomenaments dels virreis del regiment anterior i assenyalen que aquest se li donaven dos despatxos. El primer era de «virrei i lloctinent general del Principat» i anava signat pel rei i tres o quatre testimonis, que sempre eren «grandes de España». A aquest despatx se li afegien les instruccions públiques i secretes i li atorgava la governació general del Principat, així com la representació absoluta del rei, sempre en conformitat amb les constitucions, usos i privilegis de Catalunya.

L'altre despatx era el de capità general —que a l'igual que el de virrei durava un trienni. «En este Real Despacho se le daba la absoluta facultad regia y sin limitación de para todo lo que conducía a la guerra, gobernación del ejército y su mando... y demás cosas concernientes a este assumpto que parece son propias de la inspección del Consejo de Guerra y expedición de este despacho por aquella secretaría.» Amb aquestes paraules, el Consell definia les atribucions

de la Nova Planta. No podem esbrinar quina de les dues versions és la primitiva, solament afirmem que el propòsit que el capità general afegís a les seves funcions militars les governatives i polítiques està present en els pares del decret, vegeu l'informe de Patiño: «Tiene por preciso que el capitán general y jefe de guerra lo sea en lo económico y de justicia con el título de gobernador presidente de provincia u otro representativo de la Real Persona», SOLÉ: *op. cit.*, 140. I això també es troba en el primer nomenament regulat de capità general anterior a la Nova Planta en la persona del Príncep Pío.

16. AHN: Consejos, leg. 18.512. Consulta del Consejo de 28 de maig de 1715.

de guerra. Totes dues credencials eren entregades al virrei en carta reial.

Després d'aquests antecedents els mateixos consellers afirmen clarament que pel que toca al nou càrrec no hi ha un precedent directe i únicament es pot considerar com a tal el nomenament del príncep Tserclaes Tilly per a governador i capità general del regne d'Aragó i del seu successor el marquès de Casafuerte: «el primero fue nombrado por decreto del Rey por la vía de guerra y desde el campamento real en Corella». En el cas de Casafuerte, ja normalitzada la nova administració aragonesa, el consell atorga un despatx: «con sólo la expresión de que sirviese al gobierno de Aragón en la misma forma que lo hizo el príncipe de Tserclaes con entrada en aquella Real Audiencia».¹⁷

Amb tots aquests preàmbuls el Consell conclou que el nou capità general ha de tenir dos despatxos, un de capità general: «que pertenece al mando y régimen de las tropas de aquel Principado y será en la mente de V.M. que éste se expida por el Consejo y Secretaría de Guerra con las advertencias y prevenciones que V.M. tuviera por más conveniente». L'altre despatx és clarament definit com: «el despacho político de gobernador de aquella provincia», però els consellers dubten com s'ha d'articular aquesta jurisdicció car la Nova Planta encara no havia estat promulgada, i per això demanen al rei que es pronunciï si seria Cancelleria o Audiència o si el capità general «hubiere de tener entrada en ella».

La resposta-ordre del rei és meridiana: «Respecto de no estar todavía declarada la Planta y forma en que se ha de establecer el gobierno político civil y criminal de Cataluña y que conviene para luego el príncipe Pío a servir su empleo, le basta por ahora el título que lleva despachado por guerra para lo militar y en el interín que después de reglada la forma de gobierno se le pueda advertir lo que ha de ejecutar, se le dará por el Consejo un despacho regular sin ninguna de las formalidades antiguas que el Consejo toca y con pocas cláusulas...».

Ens hem aturat especialment en aquest nomenament del marquès de Castel-Rodrigo perquè en ell ja està prefigurat el predomini

17. Aquí ja es posa al costat de les atribucions militars, les governatives i la Presidència de l'Audiència per deducció de la frase: «Con entrada en aquella Audiencia»; aquestes facultats són les que atorga la via civil del consell.

militar sobre l'element civil i per tant del capità general sobre l'Audiència. D'aquí deriva tota la problemàtica del Reial Acord; i no hem d'oblidar que això succeïa (maig 1715) quan el règim de la Nova Planta encara estava en fase de consulta prèvia.

El títol de president de la Reial Audiència es consolida en la documentació a partir de l'època de Carles III, però la seva funció com ha demostrat Solé és indescindible de la de governador del Principat¹⁸ i per tant s'exerceix des de el primer moment que es constitueix la primera Audiència borbònica.

Els problemes que es suscitaron en les preses de possessió o jurament dels capitans generals com a president de l'Audiència són molt significatius de la pugna cívico-militar i de la diversitat d'interpretacions dels textos de la Nova Planta.

Solé ha assenyalat la variada casuística¹⁹ que en la presa de possessió o jurament del capità general com a cap de l'Audiència o governador es produí al llarg de tot el segle i fins al 1832, llevat del període de la Guerra del francès. L'esmentat autor atribueix la duplictat de títols corresponent als dos oficis (capità general i president de l'Audiència) lliurats per la via de guerra i la «Cámara de Castilla» respectivament més que a una separació orgànica de les jurisdiccions respectives als drets que es percibien per l'expedició d'un d'ells. Nosaltres, però, creiem que la separació correspon a la diversitat de dos importants sectors de l'administració de l'Antic Règim, la via militar i la de la justícia-governació. Totes dues molt geloses de les seves prerrogatives.

La prova d'aquesta afirmació és que tot i l'hegemonia de l'ofici de capità general demostrada en els casos en què diversos capitans o comandants generals exerciren el govern i la presidència de l'Audiència sense el títol de la Cambra i malgrat l'oposició del tribunal.²⁰ La fórmula de compromís que més s'utilitza i que fou l'emprada en el darrer capità general Llauder, marquès de la Vall de Ribes, el 1832, consistí que essent nomenat en primer lloc capità general de Catalunya per la via de guerra i havent de prendre possessió del seu destí amb la màxima rapidesa, prenia possessió de tots dos comandaments. Mentrestant el rei passava avís a la secretaria d'estat de

18. SOLÉ: *op. cit.*, 14.

19. *Idem*, *ibídem*, p. 150.

20. *Idem*, *ibídem*, p. 50, n. 92.

justícia perquè advertís al consell el qual havia de preparar el títol que el capità general podia treure abans d'anar a Barcelona, però que normalment com es trigava en la seva confecció i s'havia de pagar la «mitja annata» per obtenir-lo, el mateix consell ordenava a l'Audiència que li prengué el jurament sense perjudici que posteriorment arribés el títol de president de l'Audiència.²¹

Com veiem les dos jurisdiccions salvaren els seus furs, però l'aspecte econòmic, tot i que no li donem la importància de Solé, també juga en la qüestió del doble nomenament.

En efecte, mentre que el nomenament de guerra no representava cap despesa, el títol de president de l'Audiència representava el pagament de la «mitja annata» o meitat de l'annualitat del sou. Aquest precepte que el Consell mantingué fermament determinà que alguns capitans generals no treguessin el títol i que altres demanessin al rei la gràcia de no pagar el mencionat dret. Tenim l'exemple del comte de Lacy que en ésser proposat de passar d'interí a propietari i haver d'obtenir el títol i pagar declarà «tout court», que com manaria el mateix no valia la pena pagar i així quedà com interí amb el títol de comandant general.²² Finalment trobem un «non nat» capità general de Catalunya, el comte de Revillagigedo, que el maig de 1797 i estant ja nomenat per la via de guerra, quan va haver d'obtenir el despatx pel Consell es negà a ocupar el càrrec si no se l'exonerava de la mitja annata i aquesta fou la causa que fos substituït poc després per Lancaster.²³

Com a resum d'aquesta dualitat capità general-Audiència, la tesi comú entre els juristes és la expressada en el document citat anteriorment:²⁴ «... En la Real Cédula de la Nueva Planta están comprendidos todas las principales, primordiales reglas para el régimen y buen gobierno de la provincia en todas materias; y se ha tenido siempre desde entonces como el principal documento y ley fundamental del citado nuevo método de gobierno de Cataluña. Con ella se creó y formó para el Principado un nuevo Tribunal de la Audiencia que ha existido y existe a la qual se la dio toda la potestad y jurisdicción en materias de gobierno y de justicia. Quedó extinto el anterior elevado y preeminente encargo de lugarteniente

21. AHN: Consejos, leg. 18.512. Nomenament de Llauder.

22. Idem, ibídem. Nomenament de Lacy.

23. Idem, ibídem. Nomenament d'Agustín de Lancáster.

24. Vid. supra nota 3, punto 2.

de S.M... y por dicha Nueva Planta se estableció que el capitán o comandante general de las armas fuesse en Cataluña presidente de dicha Real Audiencia, sin voto en materia de justicia y que sólo tuviese voto en materia de gobierno y sólo hallándose presente la Audiencia».²⁵

A desgrat del que acabem d'exposar i «de la clara y literal disposició real», com diu l'autor de la citada «relación», la resta del nostre treball contribuirà a demostrar la tesi segons la qual l'aplicació pràctica del Decret de la Nova Planta representarà almenys durant la primera meitat del segle la preponderància dels capitans generals sobre l'Audiència, com feien els antics virreis.

3. Del marquès de Castel Rodrigo al marquès de Risburg (1715-1734)

Les principals imposicions dels capitans generals en matèria de govern a l'Audiència han estat sistematitzades per Solé, després d'examinar la documentació de la Reial Audiència a l'Arxiu de la Corona d'Aragó: «1r.) Que els suplicants presentessin les seves instàncies a la secretaria de la capitania i no a la de l'acord. 2n.) Que l'Audiència no iniciés cap expedient governatiu sense que el capità general no ho ordenés prèviament per mitjà d'un decret. 3r.) Que l'Audiència no resolgués els expedients governatius si S.E. no li ho havia ordenat, sinó que li'n havia de trametre una consulta o dictamen i el capità general els decidia lliurement. 4t.) Que les consultes de l'Audiència a la superioritat no les trametés el tribunal directament a la cort, sinó per mitjà del capità general».²⁶

Amb altres paraules, però amb el mateix contingut, es defineix en el memorial citat el contenciós capità general-Audiència: «el señor príncipe Pío que entonces se hallaba gobernador y capitán general en Cataluña no se conformó con ella, prosiguió obrando como superior de la Audiencia, dirigiéndola decretos y papeles preceptivos, pidiéndole informes y mandando y resolviendo en materia de gobierno por sí separado e independiente del tribunal. En una palabra

25. Idem, *ibídem*, nota punto 3.

26. SOLÉ: *op. cit.*, vol. I, p. 173.

hizo todo lo mismo y ejerció toda las facultades y las mismas regalías que habían ejercido los antiguos SS. Virreyes».²⁷

Com veiem, ja en el primer capità general de la Nova Planta es produeix aquesta subordinació de l'Audiència al seu president i l'anormal funcionament del Reial Acord. Solé atribueix aquesta situació al decret de 29 de maig de 1716 que prescrivia: «Que en todo lo que no se oponga y sea contrario a las regalías de mi soberanía y expressada en mi Real Decreto de formación de essa Audiencia, se practique, siga y observe el estilo y costumbre que había en Cataluña».²⁸ Perquè arran d'aquest decret els capitans generals es creien successors dels virreis en totes les seves atribucions governatives. Nosaltres creiem pel contrari que el predomini militar ve de les ordres directes del poder reial per la «via reservada» com diu la *Relación*: «Hubo motivo de presumir, que para ello estuvo secretamente cubierto el señor príncipe Pío, pero de esta circunstancia ni en la Audiencia ni en lo público se vio jamás documento».²⁹

Dintre d'aquesta tònica el poder central donà instruccions contradictòries, com és la de 3 de desembre de 1716 en la qual es disposava per les audiències d'Aragó, València, Mallorca i Catalunya que els informes i representacions que els fossin demanats es dirigessin directament a la reial persona i que els capitans generals els signessin ar.b l'Audiència si estaven units amb ella el dia d'acordar l'informe i si eren del parer contrari o volien afegir quelcom ho fessin en carta a part. El mateix havien de fer si volien representar pel seu compte i no havien assistit a l'Audiència.

Davant d'aquesta Reial Cèdula sembla que el rei s'inclina vers l'autoritat de l'Audiència i així ho aprecia l'autor de la citada *Relación*: «Que las consultas al Rey para representación o para informe las debe hacer y resolver el tribunal. Que el señor capitán general sólo en ello tiene voto concurriendo en el acuerdo; y que la consulta ha de ir arreglada a lo que resuelve la Audiencia y así ha de firmar el capitán general aunque sea de voto y dictamen contrario; todo conforme a lo que estaba resuelto en la Nueva Planta y sólo se le permite que en caso de ser dictamen contrario (habiendo o no ha-

27. *Relación*, punto 4.

28. SOLÉ: *op. cit.*, p. 174.

29. *Relación*, punto 4.

biendo asistido en el acuerdo) pueda representar en carta aparte; y se hace más claro en vista que esta Real Cédula dispone y resuelve con uniformidad respecto a los cuatro reinos de Aragón, Valencia, Mallorca y Cataluña». ³⁰ Es recalca també que els capitans generals d'Aragó, València i Mallorca no exercien ni el 1716 ni en el moment de fer-se la *Relación* (1755) les facultats que s'han atorgat als capitans generals de Catalunya: «regulándose a los que corresponden el encargo y ministerio de presidente del tribunal sin tratarle como súbdito, sin dirigirle papeles y decretos preceptivos, pedirle informes ni resolver de por sí y como superior separado las materias de gobierno». Però aquesta Reial Cèdula no fou aplicada per la força del costum i això determinà que els capitans generals interins, que succeïren el príncep Pío fins el marquès de Risbourg actuessin com el primer, al·legant el precedent de l'anterior.³¹

El capità general marquès de Risbourg conegué un mandat ple de disputes sobre la qüestió de les facultats. En efecte havent arribat al Principat el maig de 1725 l'Audiència elevà consulta al rei sobre el problema de les facultats del capità general el 2 de març de 1726 i el 25 d'octubre de 1727 el marquès de Risbourg representà en sentit contrari.³² Mentre s'esperava la resolució de Madrid el capità general continuava aplicant l'interpretació del contenciós que l'afavoria i no va aflluixar en res. Així, el 2 d'agost de 1728 el capità general envià un avís («papel») a l'Audiència en que li prohibia trametre consultes a petició del rei o de particulars sense el seu

30. *Relación*, punto 7. Tot i les afirmacions posteriors de l'autor de la *Relación*, les relacions dels capitans generals i les audiències en el si del Reial Acord no foren pacífiques en cap lloc de la Corona d'Aragó. A Mallorca dos regents successius foren empresonats pel capità general. A València una carta acordada de la Cambra de Castella el 1742 advertí al regent: «Que cualquier representación o informe que hiciese esta Audiencia vaya acompañada de carta del presidente de ella aun cuando no concurra al tiempo de acordarse». Cf. P. MOLAS RIBALTA: *op. cit.*, pp. 168-169.

31. Els capitans generals interins, mentre Castel Rodrigo fou propietari de la capitania general, són: Antonio del Valle, Caetani de Aragón i, un cop retornat definitivament, Castel Rodrigo a Madrid, Caetani de Aragón i el comte de Montemar.

32. Com diu la mateixa *Relación*, l'esmentada consulta de l'Audiència no figura als registres d'aquesta, però existí com també la «Representació» contrària del marquès de Risbourg, totes dues en matèria de facultats, i ho prova el fet de la Reial Previsió del Consell de Castella de 30 d'octubre de 1733 que les cita com a precedent.

decret preceptiu. Posava com exemple alguns casos de consultes del rei, especialment la de 22 de juliol de 1728, sobre exencions per immunitat eclesiàstica del delme reial de Montblanc feta a instància de l'arrendatari de l'impost i que s'havia dirigit a l'Audiència directament i no a ell com era la pràctica comú.

La primera reacció de Madrid fou la del fiscal del Consell de Castella, Agustín Francisco de Montiano, que en una petició de 9 de març de 1729³³ reafirmava en tota la seva extensió la tesi civilista de predomini de l'Audiència en matèries governatives. La petició fiscal constava dels següents punts:

1. El capità general plantejava abusivament les seves relacions amb l'Audiència perquè li demanava informes i consultes sobre afers governatius presentats a ell mitjançant decret. Aquesta pràctica és la del rei amb el seus consells o els virreis anteriors.

2. El capità general-president de l'Audiència ha de comportar-se —amb relació a aquesta— com a president no com a capità general, car això correspon a guerra.

3. Com a president d'Audiència ha de conformar-se a la pràctica habitual dels altres presidents d'Audiència o Cancilleria que està recollida en el article segon del Decret de Nova Planta i que estableix que el president tindrà vot en les coses de govern si està present a l'Audiència.

4. L'actuació desenvolupada fins ara pels capitans generals és contrària a l'esperit de la Nova Planta i «a la autoridad y representación de la Audiencia en la cual residía ahora, como en Tribunal Superior de Justicia todo el Gobierno del Principado en la misma forma que en las otras Audiencias de la Corona de Aragón».³⁴

5. S'havia d'ordenar a l'Audiència: «Que con pretexto alguno y en cualquier género de causa hiziese consulta en forma de escrito al capitán general», aplicant en aquest punt la Nova Planta. Prevenint al capità general que no expedís decrets demanant informes o consultes a l'Audiència i que no s'extralimités en les seves facultats.

El Consell, vista la consulta de l'Audiència de 1726, la representació del capità general de 1727 i la petició fiscal de 1729 es con-

33. *Relación*, punto 11.

34. *Idem*, *ibídem*.

formà en tot amb el parer d'aquest i elevà consulta al rei el 7 de novembre de 1729. Queda clar que el màxim òrgan governatiu del regne donà la raó a l'Audiència i a la vegada ens indica el sentit primigeni de la Nova Planta; amb això queda més palès que la pràctica governativa catalana era l'oposada completament.

L'expedient estigué detingut molt de temps, però finalment Felip V pel Reial Decret de 26 d'octubre de 1733 es conformava amb la consulta del Consell³⁵ i, en conseqüència, el Consell donava una reial provisió el trenta d'aquell comunicada al capità general i l'Audiència per separat.

Llavors apareix un cop més la preponderància militar i la superioritat de la jurisdicció de guerra sobre la de justícia o ordinària, així com l'enfrentament de dos concepcions d'exercir el poder.

En efecte, el capità general marquès de Risbourg, el 12 de novembre de 1733, tan bon punt rebé la Reial Provisió envià un avís a l'Audiència dient que la considerava impracticable i molt oposada al reial servei i al bé públic i que havia recorregut tot seguit al rei perquè aquest decidís novament i per tant demanava a l'Audiència que no apliqués la nova disposició i continués tot igual fins que Sa Majestat resolgués. No cal dir que de seguida l'Audiència obeí: «Por el recelo de que se alterase la armonía y el buen orden tan importante al público», segons frase del regent, però el vint del mateix mes elevava al rei consulta sobre l'afer adjuntant el «papel» del capità general.

En menys d'un mes, doncs, tenim l'afer retornat a la Cort. El rei ho sotmet novament al Consell per decret de 22 de desembre de 1733. Intervé altre cop el fiscal. El Consell, el 22 de gener de 1734, es reafirma en la seva anterior consulta de 26 d'octubre de 1733 i recomana a Sa Majestat: «Mandara al marqués de Risbourg observase sin réplica alguna lo resuelto, advirtiendolo su poca moderación y tenaz resistencia y previniéndole el respeto que debía mantener al Consejo y subordinación que como presidente de la Audiencia debía tener para obedecer todo lo que el Consejo le mandaba en cuanto la Real Benignidad le tenía confiado en materias de Justicia, Gobierno y Policía de los Reinos de la Monarquía».³⁷

35. Idem, punto 13.

36. Idem, punto 16.

37. Idem, punto 17.

A la llum d'aquestes paraules del suprem òrgan governatiu del regne quedà clar que la primera autoritat de Catalunya se sentia més capità general que president de l'Audiència.

El rei no donà força executiva a aquesta consulta del Consell. Potser perquè l'apropament d'un conflicte bèl·lic a Itàlia i la importància que en aquest cas tenia la capitania general de Catalunya no aconsellava retallar l'autoritat militar. A més, a l'octubre de 1734 moria el marquès de Risbourg.

4. El comte de Glimes: de la Reial Declaració de 1735 a les Ordenances de 1742

El començament del mandat d'aquest capità general ja fou conflictiu d'entrada perquè l'Audiència volgué aplicar la pràctica civil en l'afer del jurament i presa de possessió com a president del nou capità general. D'aquesta manera seria més fàcil després fer-li acceptar el govern conjunt.

Però aquest capità general tot i essent novell i tenint un nomenament interí reaccionà com els altres. El 15 de novembre de 1734 el comte de Glimes representava al rei per la via de guerra demanant primerament si podia prendre possessió interina de la presidència de l'Audiència sense jurament i sense el títol del consell; en segon lloc si devia exercir les facultats de capità general observant la Reial Provisió de 30 d'octubre de 1733. La resposta de Madrid fou rapidíssima i el 23 de novembre José Patiño ordenava al comte de Climes i al regent de l'Audiència Bernardo Santos que, respecte al primer punt, el capità general fes el jurament com ho féu el marquès de Risbourg, sense altre despatx que la reial ordre de guerra. Aquesta dispensa es féu perquè no hi hagués més dilació en fer-se càrrec Glimes de la Presidència de l'Audiència.³⁸ En quant al segon punt respecte a les facultats i degut al fet que hi han diverses representacions en sentit contrari davant del rei es disposa que «por ahora y en interim que S.M. tomase resolución no se innovase el estilo practicado».³⁹

38. Com a resultes d'aquesta decisió Glimes jurà tot seguit el seu càrrec el 5 de desembre de 1734 (vid. SOLÉ: *op. cit.*, p. 169).

39. *Relación*, punto 20.

Així doncs, les primeres escaramusses entre el comte de Glimes i l'Audiència acabaren amb una solució provisional favorable al capità general.

Malgrat tot, les topades amb els oïdors no cessaren i el capità general el 23 de juliol i el 6 d'agost de 1735 envià sengles protestes al rei denunciant que els ministres de l'Audiència no respectaven la seva autoritat com preveia la reial cèdula de 3 de desembre de 1716.

Finalment el govern central, per conducte de Patiño el 12 d'agost de 1735, comunicava a Glimes i al regent la reial resolució següent:

«Que el comte de Glimes encara que tingué nomenament interí tenia les mateixes facultats, autoritat i prerrogatives com si ho fos en propietat i en virtut d'això l'Audiència devia rebre i fer les consultes per mà del comte de Glimes, observant en tot la reial cèdula de 3 de desembre de 1716».⁴⁰

L'anònim autor de la *Relación* remarca que aquesta reial resolució, molt citada com a precedent legal, era totalment insuficient per a resoldre el contenciós perquè no arribava al fons de la qüestió.

En efecte en els dos punts dispositius es pretenia donar solució a uns conflictes que no estaven plantejats. En el primer, referent als interins veiem que l'Audiència no feia distincions entre les facultats de propietaris i interins i considerava que ambdues categories es prenien unes facultats que no els competien. Perquè per elles mateixes no tenien potestat ni jurisdicció governativa, sinó un vot conjuntament amb els ministres de l'Audiència concurrents a la Cort.

El segon punt és que les consultes del rei, així com reials ordres, provisions i despatxos havien d'ésser comanades i enviades pel conducte del capità general tal com deia la reial cèdula de 3 de desembre de 1716. Aquesta pràctica sempre s'havia observat per part de l'Audiència. El conflicte residia en el fet que (sense tractar-se de consultes ni d'informes a la Cort) en les matèries governatives que sorgien i es resolien al Principat, el capità general actués sense consulta, independentment: «Expida papeles y decretos a la Audiencia, la pida informes y resuelva por sí separada, e independientemente lo que le pareze».⁴¹ Això, en efecte, no ho deia la reial cèdula de 3 de desembre de 1716.

40. Ídem, punto 22.

41. Ídem, punto 28.

En resum, la reial resolució de 12 d'agost de 1735 no arranjà el problema de fons i no trigà a sorgir un altre conflicte. El 20 d'octubre de 1736 el capità general enviava a l'Audiència un avís «soberadamente acre» a causa d'una disposició de l'Audiència sobre les ordenances dels gremis barcelonins⁴² que no havia passat per les seves mans ni havia estat aprovada per ell. El comte de Glimes re-treia a l'Audiència l'incompliment de l'article segon de la Nova Planta i que el tribunal «le consideraba como separado de él, siendo su única y principal cabeza o que regulaba las órdenes del Rey por las medidas de su deseo o bien que tenía singular propensión en sus-citar novedades; y que no siendo su ánimo consentirla, como lo había significado diversas veces, aunque sin fruto...». Després d'a-menazar de denunciar els magistrats al rei deia que la decisió de l'Audiència no demostrava «muchá reflexión, examen y conoci-miento».⁴³

L'Audiència respongué al capità general, el 5 de gener de 1736, precisant els tres punts següents: en el primer explicava els fona-ments de la seva decisió sobre els gremis; en el segon defensava la seva jurisdicció per prendre mesures en aquesta matèria; en el tercer indicava al capità general que moderés el seu llenguatge. Sobre aquest punt s'insistia declarant que es passava al rei còpia del paper del capità general juntament amb la consulta que el moti-và i així es féu l'11 de febrer de 1736. La petició al rei en la qual l'Audiència es queixava «agriamente y con voces de dolor y senti-miento» acabava demanant al rei que els capitans generals trac-tessin als magistrats amb respecte i que s'assenyalessin límits a les facultats dels capitans generals. L'afer quedà en suspens a Madrid.

Davant d'aquesta situació els togats «exasperados y resentidos» assajaren una via indirecta per fer respectar la seva autoritat i ju-risdicció en el Reial Acord, segons la interpretació comú del Decret de la Nova Planta. Aquesta via fou la d'aconseguir del consell de Castella unes ordenances per a l'Audiència. El 30 de juny de 1736

42. Es tracta d'una ordre als gremis autoritzant-los perquè suprimissin l'ordenança que dispensava d'examen als fills dels mestres i manava fer una ordenança que els posés en les mateixes condicions que els altres.

43. *Relación*, punto 32.

44. Per a la biografia de J. F. ALÓS i RIUS vegeu M. A. PÉREZ SAMPER: «La familia Alós, una dinastía catalana al servicio del Estado en el siglo XVIII» a *Cuadernos de Investigación Histórica*, Madrid, 1982, núm. 6, pp. 195-241.

el regent Bernardo Santos exposava al Consell que a l'Audiència de Barcelona no se li guardaven les formalitats degudes, al contrari del que es feia a les altres Audiències de la Corona d'Aragó. Les queixes oscil·laven des de l'alçada de les taules dels magistrats comparades amb les dels relators a la utilització de bancs en lloc de cadires i la manca de setial pel regent. El resultat d'aquesta gestió fou l'ordre del Consell d'Castella de l'1 de setembre de 1736 als magistrats José Francisco de Alós i Manuel de Montoya per a redactar conjuntament un projecte d'ordenances per al règim i govern de l'Audiència i el remetessin a Madrid comunicant-ho abans al capità general.

Els dos ministres citats trigaren molt en redactar les ordenances: «porque fueron muy dilatadas y comprehensivas de gran número de assumptos»⁴⁵ i quan les tingueren enllestides les posaren en la mà del comte de Glimes perquè les remetés al Consell, cosa que feu el 23 d'agost de 1740 no sense afegir una representació pròpia amb objeccions que aviat veurem en què consistien.

El Consell, un cop escoltat el fiscal, donà un dictamen que passà al rei en consulta de 4 de febrer de 1741 i aquest l'aprovà per reial decret de 22 de març de 1741 expedint el consell reial cèdula de 30 de maig de 1741 coneguda com la de les ordenances. En virtut d'ella es promulgaren les ordenances de l'Audiència de Catalunya. Aquesta, al seu torn, li donà compliment el 6 de juliol i a petició dels fiscals i per acord del plenari es promulgaren públicament el 23 de gener de 1742 al Saló de Sant Jordi.

En les dites ordenances, en el punt de facultats que és el que tractem, s'estableix: «Que el conocimiento, decisión y despacho de las dependencias de gobierno pertepece a la Audiencia. Que el señor capitán general no tiene voto en materia de justicia. Que sólo tiene voto en las de gobierno cuando se halla presente en el Acuerdo, y que no pida informes ni consultas a la Audiencia, ni ésta las haga al señor capitán general; y otras cosas, siguiendo la primitiva idea de la Nueva Planta; sin que tenga más autoridad ni facultades que las que le corresponden como presidente, y tienen los presidentes de los demás tribunales de España».⁴⁶

45. *Relación*, punto 38.

46. *Idem*, punto 43.

La resposta del capità general, com era de preveure, no es féu esperar. I ja el 20 de gener de 1742 representà al rei perquè es mantinguessin les seves prerrogatives, impugnant per això l'ordenança 33 que regulava la forma de presidir l'Audiència per part del capità general el seu vot en matèria de govern i la 151 que disposava que el regent podia firmar els decrets i els memorials que es despatxessin al Reial Acord i que no calia consultar al capità general. Aquestes raons eren, en síntesi, les mateixes que el capità general allegà quan remeté el 1740 el projecte d'ordenances que, malgrat tot, fou aprovat. Però vet ací que el ministre José del Campillo,⁴⁷ el 3 de febrer de 1742, comunicava una reial resolució que manava suspendre l'aplicació de les ordenances 33 y 151, i que no es fes pel moment novetat entre l'Audiència i el capità general, i seguís tot com a l'època del marquès de Risbourg.

En aquesta batalla político-administrativa totes les argücies legals eren vàlides i així l'Audiència, després d'acceptar la Reial Ordre el 15 de febrer de 1742 interpretà que aquesta només suspenia interinament les ordenances 33 i 51, però les demés quedaven vigents. El comte de Glimes, al contrari, pretenia que la Reial Ordre derogava qualsevol ordenança que fos oposada a les seves atribucions, tal com havien estat exercides fins ara i que aquest era l'esperit de la disposició.

Aquesta nova picabaralla generà la corresponent apellació del comte de Glimes a la Cort el 10 de març següent. El rei, el 29 d'abril, prengué nova determinació que participà al capità general per conducte del ministre Campillo en la qual se li donava la raó i es manava continuar en la pràctica d'abans de les ordenances i, fins i tot, és citada la Reial Resolució de 12 d'agost de 1735 que confirmava els poders del comte de Glimes.

L'audiència encaixà el cop i acceptà aquestes disposicions per acord de 21 de maig, quedant restablert el comte de Glimes en les seves facultats.

Arribats en aquest punt de l'afer, podem recapitular que en favor de les tesis de l'Audiència hi ha la normativa següent:

47. Encara que la *Relación* no ho especifica, el capità general acudí a la via de guerra perquè la resposta ve del secretari d'Estat i de despatx de Marina, Guerra i Índies.

48. *Relación*, puntos 45 y 46.

Reial Cèdula del Decret de Nova Planta de 16 de gener de 1716.

Reial Cèdula de 30 d'octubre de 1733.

Reial Cèdula de 30 de maig de 1741 (de les ordenances).

A favor de les prerrogatives del capità general:

Reial Cèdula de 3 de desembre de 1716.

Reial Determinació de 12 d'agost de 1735.

Reials Resolucions de 3 de febrer de 1742 i 29 d'abril 1742 comunicades per Campillo.

Nogensmenys, el 7 de juny l'Audiència acordà una subtil maniobra, manà imprimir les ordenances i a continuació, com a advertència, el tenor de les reials determinacions comunicades per Campillo.

L'ordre de Campillo de 3 de febrer de 1742 de fet era un parèntesi en la polèmica i mantenia una situació interina, però, a la Cort mateixa, s'adonaven que calia solucionar definitivament el contenciós. Per això, el rei demanà al Consell per Reial Decret de 5 de febrer que li remetés les ordenances i tot l'expedient que s'originà en raó d'elles i que no es resoldrà com veurem fins el 19 de desembre de 1742.⁴⁹

5. De la partida del comte de Glimes al govern efectiu del marquès de la Mina (1742-1749)

L'Audiència «no quedó sosegada» i tot acatant les ordres de Campillo determinà fer una nova consulta al rei. Aquesta estigué molt ben fonamentada i abarcà tots els antecedents i etapes de la pugna capità general-oïdors. Posava el dit en la nafra quan deia: «Los señores capitanes generales habían ocultado la verdad pretendiendo siempre las facultades genéricamente y sólo por decir que las habían tenido los antecessores; sin explicar, pero, en que consistían dichas facultades, y que eran opuestas a las Reales Determinaciones de la Nueva Planta y de las Ordenanzas».⁵⁰ El final d'aquesta consulta posava en relleu com era d'absurda i perjudicial la situació pel bé públic, i acabava demanant no una victòria sobre el

49. Idem, punto 48.

50. Idem, punto 49.

capità general sinó una neta distinció de funcions entre la governativa per al capità general i la de l'administració de justícia per a l'Audiència.⁵¹

No obstant això, l'Audiència tement que el capità general interferís la consulta atès «el tiempo de ardor de las controversias que había entre la Audiencia y el señor conde de Glimes...»,⁵² va actuar amb molt de secret i no la va registrar a la secretaria de l'acord fins que no arribés a Madrid, per això només figura en la data de l'any 1742.⁵³ La tramesa d'aquest document a Madrid també fou extraordinària, car la dugué personalment al consell el fins llavors regent de l'Audiència Pedro Colón de Larreategui, que passava a la Cort a ocupar la plaça de fiscal del Consell.

Segons l'autor de la *Relación*, Pedro Colón no presentà la consulta al consell sinó que la diposità a la fiscalia, perquè Madrid no s'adonà d'ella fins el 1752 recercant antecedents amb motiu d'ulteriors conflictes.

A més, en la reial cèdula de 21 de novembre de 1754 es fa avinent que el consell s'assabentà de les disposicions de Campillo modificatòries de les ordenances al veure un volum imprès d'aquesta per casualitat i no diu res de la consulta secreta de 1742 on s'alludia a aquestes ordres.⁵⁴

Tornant a Madrid i a febrer de 1742, la consulta de 5 de febrer de 1742 del Consell de Castella sobre les ordenances es resolgué el 19 de desembre, amb la resolució que es publicuessin les ordenances de l'Audiència de Catalunya. Arribats a aquest punt s'afegeix un malentès fatal per a l'Audiència, car el Consell no li comunicà la reial determinació anterior, per considerar-lo inútil ja que l'Au-

51. «El capitán general fuese único y despótico en el manejo del gobierno de Cataluña y que la Audiencia quedase inhibida y separada enteramente de la intervención en ello dejándosele solamente la aplicación al despacho de pleytos de Justicia». *Relación*, p. 49.

52. *Relación*, punto 50.

53. És possible que aquesta consulta secreta es fes entre març-abril o maig de 1742, perquè el regent que la portà a Madrid fou nomenat per al càrrec de fiscal del consell el 8 de març de 1742 (vid. M. A. PÉREZ SAMPER: «Los Regentes de la Real Audiencia de Cataluña, 1716-1802» a *Pedralbes*, núm. 1, 1981, pp. 237). D'altra banda l'anònim autor de la *Relación* diu que aquesta consulta es va fer després de la darrera ordre de 29 d'abril de 1742 (*Relación*, p. 50).

54. *Relación*, p. 51.

diència, en virtut de la Reial Cèdula de 30 de maig de 1741, ja havia publicat les ordenances. El que ignorava el Consell és que la publicació s'havia fet amb l'afegitó de les dues ordres de Campillo, tal com s'especificava en la consulta secreta, que no rebé per culpa de Pedro Colón. Hem d'assentir amb l'autor: «todos estos accidentes redundaban en favor de las autoridades del señor capitán general».⁵⁵

La marxa de Glimes a les campanyes d'Itàlia a l'abril de 1742 i també la del seu successor interí, el marquès de la Mina, que també marxà cap a Itàlia el novembre del mateix any, determinaren un parèntesi en el qual l'Audiència obtingué el govern polític del Principat.⁵⁶ Solé explica com Patiño atorgà el govern polític a l'influent José Francisco de Alós, regent de l'Audiència.⁵⁷

Des de febrer de 1746 a febrer de 1749 el marquès de Campofuerte ocupà interinament la capitania general y presidència de l'Audiència. L'esmentat autor li atribueix també el govern absolut però procurà exercir-lo d'acord amb els magistrats, ja que no tingué cap greu topada amb l'Audiència.⁵⁸

6. Govern absolut del marquès de la Mina (1749-1755)

6.1. Els primers enfrontaments (1749-1752)

El marquès de la Mina, acabada la guerra d'Itàlia, tornà el febrer de 1749 al comanament interí de Catalunya fins al desembre de 1754 en què, per mort del comte de Glimes, passà a ocupar en propietat la capitania general.

55. *Relación*, punto 53. Era previsible que si l'Audiència hagués conegut el Reial Decret de 19 de desembre de 1742 hauria informat a Madrid de les ordres de Campillo que en part contradieien les ordenances.

56. Sobre aquests anys 1742-1749, la *Relación* no dona cap notícia tot i que deixa entendre que continua el predomini dels capitans generals.

57. SOLÉ: *op. cit.*, vol. I, pp. 178 i 179. Alós prengué possessió de la Regència el 2 d'agost de 1742, cf. PÉREZ SAMPER, *op. cit.*, p. 239.

58. SOLÉ *op. cit.*, p. 178. «Per primera vegada després de Castel Rodrigo no hi ha enregistrada la més petita discrepància per la qual cosa dedueixo que governà en moderació i sense prescindir de la Audiència en el grau en el que l'havien fet alguns antecessors seus.»

La darrera part del document que comentem està destinada a explicar les pugnes i enfrontaments entre el marquès de la Mina i l'Audiència en el període de 1749-1755.

L'autor de la *Relación* ens descriu el caràcter autoritari del marquès de la Mina, tal com ho reconeixen els historiadors actuals.⁵⁹

La descripció amb la qual s'inicià la relació dels fets del mandat del marquès ja ens anuncia l'enfrontament: «Ha manejado el señor Marqués de la Mina la comandancia general con aquel espíritu, vivacidad, eficacia y despejo que son propios de su genio, y ha exercido toda la autoridad y facultades que habían usado todos sus antecesores... A poço tiempo de estar en el mando ya empezó el señor Marqués de la Mina a variar los estilos con que sus antecesores se habían entendido con la Audiencia en punto de decretos, remisiones de expedientes y resoluciones suyas sobre ellas».⁶⁰

Davant d'aquests fets, l'Audiència volgué utilitzar una via més diplomàtica que legal i envià l'òdor de l'Audiència Pedro Jerónimo de Quintana perquè, de paraula, convencés el capità general de la irregularitat de la seva actuació governativa envers l'Audiència, però la gestió no donà cap resultat.

Llavors l'Audiència, amb tota mena d'antecedents i proves, la recollida dels quals trigà força temps, el 2 de maig de 1752 presentà una consulta en la qual li feia present les irregularitats en la forma de dirigir-s a l'Audiència, així com en l'expedició de despatxos i nomenaments.

La queixa de l'Audiència es concretava en el cinc següents casos:

1. En el cas de nomenaments de persones per a oficis. Fins aleshores s'havia lliurat títol a l'interessat amb despatx de l'Audiència, seguint aquesta el paper del capità general en què es designava la persona. En canvi ara el marquès de la Mina volia que es lliurés a l'interessat, juntament amb el títol, un decret seu de nomenament.

2. En expedients que no eren de nomenament es produïa la mateixa circumstància de voler el capità general afegir el seu decret de resolució al despatx de l'Audiència.

59. «Fou l'etapa de més autoritat del capità general en tot el segle no solament respecte a l'Audiència sinó respecte a tot el Principat i fins i tot respecte a l'acord». SOLÉ: *loc. cit.*, p. 179.

60. *Relación*, puntos 56 i 57.

61. Els cinc casos següents estan a la *Relación*, punto 58.

3. En determinats plets, per una provisió del Consell de Castella de 1738, estava manat que quan hi hagués alguna costa extraordinària, a més de les considerades en la provisió de fons, s'acudís a l'Audiència per examinar la seva legitimitat i ho mani abonar en el seu cas. Al contrari, el capità general resolvia per ell mateix aquesta qüestió ordenant l'execució del pagament.

4. En determinats expedients, els memorials dels quals trameia el marquès de la Mina a l'Audiència, ho feia en un decret perquè el tribunal proveís el que fos convenient en justícia però amb la indicació que ho fes tal com ho demanava el memorial, sense donar llibertat als vots dels ministres.

5. En els expedients que venien resolts de Madrid pel Consell de Castella i altres tribunals de la cort, el capità general, sense passar-ho per l'Audiència donava decret d'execució o concedia permís per a ella. Al final ordenava que es comunicés la resolució a la secretaria de l'Audiència per a ésser registrada.

El marquès de la Mina es dolgué molt de la inesperada consulta de l'Audiència i envià la seva resposta en «papel» el quatre del mateix mes. La resposta, suau en les formes, és duríssima de contingut i és un dels papers més polèmics de tota aquesta qüestió.

La resposta començà amb una protesta d'esperit de concòrdia amb l'Audiència i es queixà que no l'hi haguessin dit res des de l'any 1749, que és quan comencen els greuges, sobretot quan ell sempre ha estat disposat a escoltar el regent, els fiscals o qualsevol altre magistrat.⁶² En quant a la consulta del 2 de maig, bé que no l'havia pogut estudiar a fons li semblava plena de formalismes superficials i pròpia d'esperits legalistes. Així qualificava els cinc punts: «Por no interesar ninguno de ellos, ni al servicio de Dios, ni al del rey, ni al del público; si no conociese las firmas recelaría que más las dictaba algún genio difícil, que se ocupaba de nimiedades y estaba mal hallado con el espíritu de concordia, de armonía y de sosiego (que él anhelaba y persuadía) que de la circunspección de la toga y de aquel prudente consistorio».⁶³ No obstant això, el capità general diu que examinaria la consulta i faria el que li

62. Aquesta aseveració del capità general contrasta amb la notícia que dona la *Relación* de la gestió de Pedro Jerónimo Quintana (vid. supra nota 60).

63. *Relación*, punto 59.

demanava si li semblava just. L'efecte conciliador d'aquest paràgraf quedà trencat per la ironia sagnant del darrer:

«Que era lo que por entonces podía responder a la Real Audiencia, quedando con el gusto de que la justicia se administraba sin quiebra; los pleitos se despachaban sin queja de las partes; los expedientes seguían curso imparcial sin clamor de los pobres y así todos los demás objetos que eran primera obligación y desvelo de aquel recto senado, y digna ocupación de sus horas, pues de otro modo no las desperdiciaría en minutar consultas de tres pliegos con motivos de tan poca consideración».⁶⁴

6.2 *Efímera victòria de l'Audiència: el Reial Decret de 11 de novembre de 1754*

L'Audiència se sentí molt més sorpresa que ofensa i d'això n'estava molt. Per la qual cosa, decidí de queixar-se enèrgicament al rei però abans d'incloure com a motiu de queixa, el paper resposta del marquès de la Mina, el regent intentà una darrera conciliació amb aquest, donant-li la oportunitat de retirar-l'ho, però la resposta del militar fou contundent: «Quod scripsi, scripsi». El 19 de maig de 1752 s'elevà la consulta protesta al rei amb la còpia fefaent de les variacions d'estil en la tramitació de document que feia el capità general i de la consulta que l'hi havia adreçat el dos de maig i l'ofensiva resposta que havia rebut d'ell. Es demanava, en síntesi, un desagravi i una resolució del contenciós.

La consulta fou enviada pel rei al Consell i el fiscal d'aquest demanà al marquès de la Mina informes dels fets. El capità general respongué el 22 de juliol amb una sincera declaració que posa en evidència la diferència genèrica de mentalitats entre un capità general i un president d'Audiència i que, en última instància, era el determinant del mal funcionament del Reial Acord, ja que les dues diferents concepcions i formacions havien de conjuminar-se en una mateixa persona, segons la Nova Planta. El marquès de la Mina reafirmava amb claretat i contundència els seus punts de vista. Ell anava al fons de les coses, cercant el reial servei no es parava en estils i creia que no havia de molestar a la Cort o al Con-

64. Idem, *ibídem*.

sell: «Que necesitaba sus elevadas atenciones para empleo de más dignos motivos».⁶⁵ No volia perdre's en papers, i volia resoldre els problemes de paraula i no per el procediment escrit i així ho havia manifestat al degà Francisco Montero. Confessava que molts malentesos i errors per la seva part es produïen o per falta de la seva secretaria⁶⁶ o de la seva preparació: «Porque sus leyes se reducían a las Ordenanzas del Ejército, único estudio de toda su vida, sin haber aprehendido las de presidente que pedían más talento».⁶⁷

La qüestió de fons dels documents la despatxava dient que el primer document que l'hi retrèien és de 3 d'abril de 1751 i que no l'hi havien retret fins al 2 de maig de 1752 i que això eren ganexes d'acumular greuges i organitzar picabaralles. Per últim, demanava, al seu torn, que el consell reptés a l'Audiència «para manejarse con más moderación» en atenció a la confiança que el sobirà havia dipositat en la seva persona i tenint en compte que ell havia tractat als oïdors molt millor que els seus antecessors tal com li asseguraven alguns magistrats veterans, que es veïen ultrapassats pel nombre de magistrats: «muy mossos y no tal vez más entendidos y firmaban lo que desaprobaban».⁶⁸

Per a resoldre aquest expedient el Consell cercà tots els antecedents sobre la matèria i, un cop fet, ho passà al fiscal que el 15 de juny de 1754 donà la seva resposta. Aquesta anà al fons de la qüestió i constata que després d'haver examinat els antecedents des de la Nova Planta fins la representació de l'Audiència de 2 de maig de 1752 era evident el fet que el capità general president s'excedia en les seves facultats donant providències de govern per ell sol i que demanava consultes a l'Audiència com ho feia el rei amb els seus consells, o sia que actuava com els antics virreis. En altres considerants, el fiscal relatava la tenaç oposició dels capitans generals a complir amb l'esperit de la Nova Planta agreujada per el malentès de desembre de 1742 en que el Consell manà imprimir les ordenances, sense comunicar-ho a l'Audiència i sense els afegitons d'eCampillo, cosa que, en canvi, l'Audiència havia fet. La petició del fiscal era que, de conformitat amb el Reial Decret de 19 de desembre de 1742: «se observasen en todo las ordenanzas aprobadas por

65. Idem, punto 60.

66. Secretaria del capità general, no la de l'acord.

67. Vid. nota 65.

68. *Relación*, punto 63.

el Consejo ; sin embargo de las dos Reales Ordenes comunicadas por D. José Campillo anteriores al último decreto y se mandaba imprimir las ordenanzas sin más».

El Consell féu la seva consulta el 29 de juliol de 1754 conformant-se amb el dictamen del fiscal. L'alt tribunal remarcava que els capitans generals tenien «exorbitantes facultades» que excedien les dels seus homòlegs de València, Aragó i Mallorca i que, si el Principat, «por la constitución del país», requeria major autoritat que altres províncies, això seria matèria de govern militar però no com a President de l'Audiència per al govern polític. Els capitans generals: «aunque hayan hecho muy señalados servicios a la Corona en el ejercicio de su profesión militar es preciso carezcan de la instrucción y práctica que sólo se adquiere en los tribunales»,⁶⁹ per tant no podien tractar «de un modo tan imperioso» a ministres d'un tribunal superior que actuava en nom del rei; el comportament dels capitans generals era com el del rei amb el seu consell i només permetia a l'Audiència lliurar despatxos de nomenament.

Com a remei a aquesta situació, la consulta proposava observar: «ad pedem litterae» el decret de Nova Planta, que ja en 1754 era llei recopillada i les ordenances de l'Audiència aprovades per Reial Decret de 22 de març de 1741 i confirmades per el de 19 de desembre de 1742, sense la limitació de les ordres de Campillo. A més, per evitar els incessants recursos dels capitans generals contra les ordenances de l'Audiència, fruit del que es pot conceptuar com: «delincuente resistencia»,⁷⁰ es recomanà ordenar als capitans generals que no presentessin més recursos contra les ordenances amb l'advertència per Reial Cedula que no s'admetria cap, d'ara en andavant.

La consulta que venim d'analitzar estigué tres mesos esperant el despatx del rei, durant aquest temps es feren noves averiguacions i ponderacions. Finalment, Sa Majestat donà el següent Reial Decret l'11 de novembre de 1754: «En consecuencia de lo resuelto a la consulta que me cita el Consejo mando que se observen el Decreto de la Nueva Planta y las Ordenanzas mandadas publicar y vengo en lo demás que se me propone».⁷¹ Acompanya aquest reial

69. Idem, punto 66.

70. Idem, ibídem.

71. Idem, punto 67.

decret una nota del Secretari del despatx universal de Gràcia i Justícia, marquès de Campo Villar, que era taxativa en quant a interpretació de la voluntat reial: «En ejecución de este Real Decreto se expedirán dos cédulas a nombre del Rey dirigidas al capitán general y al decano, en las cuales, haciendo relación de todo lo acaecido desde la Nueva Planta se mandará que ésta se observe como las ordenanzas repetidamente aprobadas, en que se dan seguras reglas para el gobierno de la Audiencia de Cataluña y facultades que debe usar su Presidente no obstante las cartas-órdenes de D. José del Campillo; y para evitar nuevos recursos se prevendrá no se admita al actual presidente ni a los que le sucedieren voto alguno sobre esta materia; y se mandará imprimir la Real Cédula poniéndose a continuación de las ordenanzas».⁷²

El Consell, en execució d'aquesta ordre envià una reial cèdula en que recopilava un cop més els antecedents desde la Nova Planta i es citaven les disposicions favorables a les tesis de l'Audiència, tot reafirmant la Nova Planta i les ordenances. També es derogaven les ordres restrictives de Campillo i es prohibia preceptivament que el marquès de la Mina i cap altre capità general que el succeís en el futur podien presentar recurs, car no li serien admesos. Finalment, manava a l'Audiència imprimir i difondre aquesta Reial Cèdula.⁷³

L'Audiència, en reunió de l'Acord de dos de desembre prengué nota de la Reial Cèdula i manà imprimir-la, al mateix temps que comunicava allò que el rei havia acordat a corregidors, justícies, i ajuntaments del Principat. D'aquesta manera, el tribunal es constituí en l'autoritat i jurisdicció governativa suprema del Principat, tal com ho prescrivien la Nova Planta, la Reial Cèdula de 30 d'octubre de 1733 i les ordenances, i com a conseqüència immediata: «se negó absolutamente a informar y consultar al señor marqués de la Mina tratando y resolviendo por sí sola las dependencias de gobierno y admitiendo en su secretaría por medio de su decano o regente, los memoriales que en su razón se presentaban sin ser remitidos con decreto del referido señor marqués de la Mina».⁷⁴

72. Idem, punto 68.

73. Idem, punto 69.

74. Idem, punto 70.

74 bis. Sebastián de Eslava y Lazaga fou nomenat secretari de Guerra el 21 de juliol de 1754 i tingué el càrrec fins a la seva mort el 22 de juny de 1759. Havia nascut el 1685 a Navarra i abans de la seva promoció minis-

6.3. *La contraofensiva victoriosa del marquès de la Mina: el conflicte entre Guerra i Justícia a Madrid*

El capità general en veure's desposeït de les seves tradicionals atribucions preparà una estratègia per a recuperar-les i demanà permís per anar a la Cort al secretari de Guerra, Sebastià de Eslava,⁷⁴ bis que com veurem serà el seu gran valedor a Madrid.

El 14 de desembre de 1754 sortí cap a Madrid, tot just després d'haver-se assabentat de la mort del comte de Glimes i d'haver-li atorgat Sa Majestat la capitania general de Catalunya en propietat.⁷⁵

El marquès de la Mina intentà revocar les ordres per la via ordinària de governació o sia la de justícia però: «encontró oposición invencible».

Aleshores canvià de tàctica i acudí al fur privilegiat militar o sia a la via reservada de guerra i obtingué d'amagat de la Secretaria de Gràcia i Justícia i del Consell la reial declaració de 5 d'abril de 1755 derogatòria de la Reial Cèdula de 21 de novembre de 1754, comunicada pel secretari de Guerra Sebastià de Eslava al secretari de Justícia, marquès de Campo Villar⁷⁶ perquè el Consell ho fes saber a l'Audiència. Al propi marquès de la Mina li fou adreçada també la Reial Determinació ordenant-li que fes imprimir per l'Audiència aquesta Reial Declaració al final de les ordenances.⁷⁷

terial havia estat el primer virrei de Nueva Granada (1740-1748). Militar de carrera, participà a la Guerra de Successió i també a les campanyes d'Itàlia quan el primer Pacte de Família. Tingué una destacada participació a la batalla de Bitonto on devia aleshores establir estrets vincles amb el tinent general marquès de la Mina del que era gairebé coetani. Això pot explicar que poc després d'arribar al ministeri li atorgués la capitania general de Catalunya en propietat i després el protegis constantment.

75. *Relación*, punto 71. És de destacar la precisió per part de l'autor de la *Relación* del dia de la setmana (dijous, 14 de desembre de 1754) que indica la vivència personal de qui escriu.

76. La resolució d'aquest contenciós és un exemple més de la determinant influència que tenia l'exèrcit en el reformisme absolutista del XVIII, i en l'articulació de l'administració moderna molt més executiva que deliberativa. Sobre el marquès de Campo Villar (Alonso Muñiz Casso y Ossorio) fou nomenat secretari de Gràcia i Justícia el 8 d'octubre de 1747, essent regent de l'Audiència de La Coruña (V. J. ESCUDERO: *Los orígenes del Consejo de Ministros en España*, vol. I, p. 185. Madrid, 1978).

El marquès de la Mina després del seu èxit a Madrid tornà ràpidament a Barcelona on arribà el 14 d'abril de 1755. Al dia següent comunicà a l'Audiència la resolució del rei sobre el conflicte capità general-Audiència així com la carta de la Secretaria de Guerra a la de Justícia sobre les ordenances. Les tres sales de l'Audiència reunides varen escoltar la lectura del «papel» del capità general però resolgueren que fins que no rebessin l'avís corresponent per part del Consell de Castella no farien res. Tanmateix el marquès de la Mina reprengué tota la seva autoritat, tal com la tenia abans de la Reial Cèdula de novembre de 1754 i així comunicà la resolució del restabliment en el seu antic poder als corregidors i als ajuntaments, sense comptar per res amb l'Audiència.⁷⁸

A Madrid, mentrestant es corroborà la supremacia de la jurisdicció de guerra. En efecte, el secretari de Guerra Eslava comunicà la Reial Resolució de 5 d'abril al marquès de Campo Villar, secretari de Justícia i al bisbe de Cartagena, governador del Consell de Castella, perquè rectificuessin els seus comanaments. La nostra font documental no ens informa del que passà al Consell però tot fa pensar en una forta resistència. Finalment, no li quedà més remei que executar les ordres vingudes per la via de Guerra, i el 3 de maig del mateix any l'escrivà de la càmera Juan de Peñuelas envià una carta al marquès de la Mina dient: «Que habiéndose publicado en el Consejo (es refereix a la resolució de Guerra) había acordado se comunicase a la Audiencia para su ejecución y cumplimiento y se lo participaba a S. E. para que lo hiciese presente en el acuerdo para su inteligencia».⁷⁹

El 9 de maig, el capità general comunicava la resolució arribada per la via ordinària i l'Audiència, el 10 de maig, en sessió plenària, de l'Acord resolgué donar compliment a la «carta acordada del Consejo». De manera que: «se ha confirmado el restablecimiento del señor marqués de la Mina en todo su absoluto mando, autoridad, prerrogativas y facultades anteriores».⁸⁰

77. En la disposició de la Secretaria de Guerra es revela un profund desconeixement de l'afer perquè es parla dels dos volums de les ordenances quan només hi havia un de sol, fet que motiva un irònic comentari de l'autor de la *Relación*: «Que en la Secretaría de Guerra no gastan las mejores noticias porque de ordenanzas de la Audiencia no hay más que un solo tomo». Cf. *Relación*, punto 73.

78. *Relación*, punto 76.

79. *Relación*, punto 77.

80. Ídem, punto 78.

La Reial Resolució de 5 d'abril de 1755 anunciada per la via de guerra i acceptada per l'Audiència el dia 10 de maig deia en essència que el Reial Decret d'onze de novembre de 1754: «no fue el ánimo del rey que se alterase la práctica y estilo constante en que habían estado y estaban en posesión los capitanes o comandantes generales de Catalunya con respecto de tales y de presidentes de la Audiencia en orden a las disputas, que este tribunal había suscitado en todo tiempo y desde su establecimiento en el Principado pretendiendo que abusaban con el actual de sus respectivas facultades».⁸¹ Continuava la disposició dient que es comunicqués a l'Audiència el Reial Decret de 19 de desembre de 1742 ja que no s'havia fet en el seu moment —i així ho reconeixia el Reial Decret d'11 d'novembre de 1754— però entenent que el decret de Felip V manava imprimir les ordenances amb l'apèndix de les ordres de 3 de febrer i 29 d'abril de 1742, que suspenien les ordenances contràries als capitans generals. És evident que aquesta interpretació xocava amb la que hem explicat abans i que segons l'autor de la «Relación» es la correcta en entendre que el Reial Decret de 1742 no confirmava les ordres de Campillo perquè les desconeixia. En resum segons la disposició de Sebastián de Eslava les ordenances són confirmades amb la salvetat expressada a les ordres de Campillo, i tot això, juntament amb la darrera norma de 5 d'abril de 1755, s'havia d'imprimir.

La despòtica decisió —en quant no subjecte a la pròpia normativa— de retornar al marquès de la Mina per la via de Guerra els poders que havia perdut per la via governativa ordinària creà, sens dubte, una «impasse» jurídica que es resolgué, com s'ha vist i, tot seguit, acabarem de demostrar, d'una manera totalment arbitrària.

L'arbitrarietat o absurd jurídic es manifestà quan la Secretaria de Guerra pretengué que el Reial Decret d'11 de novembre de 1754 no volia alterar la pràctica que havien utilitzat els capitans generals. En efecte, el Reial Decret confirmava les ordenances i no les ordres

81. *Idem*, punto 79.

82. *Idem*, *ibidem*. L'absurda fonamentació jurídica que la disposició d'abril de 1755 vol donar, distorsionant el sentit de la consulta del Reial Decret de 1754, fa comentar a l'autor: «Verdaderamente que no es fácil captivar el Discurso en obsequio de la Majestad para que admita como convincentes los motivos que en esta última Real Determinación se explican y se toman para ello». *Relación*, punto 80.

de Campillo que estaven en contradicció amb aquelles. Les ordres del ministre de Felip V només deien: «no se hiciese novedad con el señor conde de Glimes interinamente» i el Reial Decret de 19 de desembre de 1742 manava imprimir les ordenances, però no les ordres puix que desconeixia la seva existència.

D'altra banda, la consulta al rei del consell de 29 de juny de 1754, seguint l'informe fiscal, considerava exorbitants les facultats dels capitans generals i «delincuente la resistencia» en aplicar l'esperit i la lletra de la Nova Planta i proposava no admetre cap recurs dels capitans generals contra l'Audiència en matèria de facultats.

El Reial Decret donava força executiva a l'anterior consulta al manar que s'observés el Decret de Nova Planta i les ordenances: «y vengo en lo demás que se me propone».⁸³ O sigui que el Reial Decret volia «se reformase la posesión práctica y estilo de sus excesivas facultades que mantenían los capitanes generales contra lo dispuesto en la Nueva Planta y ordenanzas».⁸⁴ Per tant, no es pot mantenir la tesi de que el Reial Decret de novembre de 1754 no innovava res en matèria de facultats dels capitans generals.

Un altre motiu que demostrà la fragilitat jurídica de la decisió de retornar els poders al marquès de la Mina és l'invocació de les ordres de Campillo que en la de 29 d'abril de 1742 invocava com a fonament, al seu torn, la de 12 d'agost de 1735 de Patiño i així deia que es mantengués al comte de Glimes «en las mismas facultades, autoridades y prerrogativas que tuvo el marqués de Risbourg, como S. M. lo ordenó el 12 de agosto de 1735» però aquesta última ordre només parlava de la forma d'enviar consultes a Madrid o rebre ordres d'allí que es devia fer per conducte del capità general, en canvi no deia res respecte a les facultats governatives que el capità general exercia al marge de l'Audiència. A més s'ha de remarcar que les ordres de Campillo no eren absolutes sinó aplicades al comte de Glimes i d'una manera interina. En conseqüència no es pretenqué com fa la Reial Resolució de 5 d'abril de 1755 de que aquelles ordres eren extensives a tots els capitans generals.⁸⁵

83. *Relación*, puntos 82 i 83.

84. *Idem*, puntos 83 i 84.

85. *Relación*, puntos 88 i 89.

El Reial Decret d'11 de novembre de 1754 deia: «Vengo en lo demás que se me propone», o sigui que, com es veu en la consulta prèvia del consell, el capità general havia d'atenir-se a les funcions pròpies de president del tribunal, tal com especificaven les ordenances, a desgrat del que diguessin les ordres de Campillo. També seria absurd considerar que el rei es pronunciava sobre l'observança de les ordenances en tots aquells articles que no afectaven al capità general, essent justament aquests últims els que el Consell li havia sotmès a consulta el 29 de juliol de 1754. El rei es pronunciaria sobre allò que no se l'hi havia consultat i, en canvi, no ho faria sobre el que era objecte de consulta. L'autor de la *Relación* enmig de l'enutjosa prosa jurídica es permet un irònic comentari: «No merece ciertamente nuestro amado Fernando que de su juicio y sus talentos hagamos un concepto semejante».⁸⁵

Finalment, la resolució del 5 d'abril de 1755 acusà al Consell de Castella de no interpretar bé amb la seva reial cèdula de 21 de novembre de 1754, enviada a Barcelona, el Reial Decret d'11 de novembre. Aquesta malèvola suposició no resisteix el menor examen, car la línia d'argumentació arrencà del fiscal, passà la consulta i acabà en el mateix decret i en totes les etapes és constant la intenció de reduir les atribucions governatives del capità general i que s'exercissin conjuntament amb l'Audiència en el si del Reial Acord.

La part dispositiva de la Reial Resolució de 5 d'abril té una fonamentació legal totalment inacceptable, puix reafirma les ordenances amb la salvetat senyalada per les ordres de Campillo i mantenint al marquès de la Miña en els seus poders anteriors; tot això ho vol justificar dient que aquest és el sentit del Reial Decret de l'11 de novembre de 1754 i no l'interpretació que fa la Reial Cèdula de 21 del mateix mes.

Arribat a aquest punt de total contradicció i incoherència, l'autor de la *Relación* per salvar el principi de legitimació del poder absolut en la persona del rei declara amb un cert humor amarg: «El rey es dueño de todo; es el supremo oráculo de la Monarquía; está asistido de la summa increada Providencia para el acierto en el gobierno de sus Dominios, en cuyo supuesto debemos siempre creer

85 bis. *Relación*, punto 91.

86. *Idem*, punto 93.

87. *Idem*, punto 95.

que lo que manda es lo justo, lo mejor, lo más conveniente. Nada de esto puede dudarse, lo que el discurso no admite (por lo que va dicho) es que esta última real determinación pueda estar fundada en los motivos que para ella explica el papel del señor D. Sebastián de Eslava de 5 de abril de 1755 con que es preciso recurrir a que los que ha tenido S.M. para ella son otros diferentes reservados en su soberanía que nuestro inferior limitado conocimiento no alcanza».⁸⁸

* * *

En resum, en el transcurs de les vicissituds damunt resenyades, podem observar que el Decret de la Nova Planta no s'aplicà durant la major part del temps en el punt del Reial Acord. També queda demostrada la preponderància de l'estament militar, no solament a les províncies, cas dels capitans generals-audiències, sinó en els organismes del govern central, com es demostra en la pugna entre la jurisdicció del consell i el secretari de justícia, d'una part, i el de guerra, de l'altra. Tot això és molt propi de la creixent preponderància de l'estament militar en el govern civil com a instrument de reforma dòcil a l'absolutisme. S'ha de senyalar també que els capitans generals utilitzaven la via reservada, és a dir la del secretari de despatx de guerra, que tenia accés directe al rei; mentre que l'Audiència havia de recórrer a la via ordinària o del Consell que era molt menys resolutiva perquè la comunicació amb el rei no era directa. Per últim la manca de coordinació dels ministeris o secretaries que eren pròpies de l'administració de l'època acostumava a ésser palliada per la prepotència d'un ministre, en aquesta fase final es veu aguditzada per la caiguda d'Ensenada (20 de juliol de 1754) i la seva substitució per un nou equip que no aconseguí cohesionar-se degut a les intrigues franco-britàniques. Com diu Escudero, tot això es traduí en una notòria insolidaritat entre els titulars de les secretaries.⁸⁹

88. Idem, punto 96. La *Relación*, datada el 30 de maig de 1755, diu: «Celebramos con la Iglesia la memoria de un rey español glorioso y santo y al mismo tiempo el dichoso nombre de un amabilísimo Monarca actual que felizmente nos gobierna y que con su benignidad y sus heroicas virtudes nos tiene cautivos los corazones».

89. En aquest temps no es pot parlar d'un despatx col·lectiu i regular del rei amb els seus ministres que podia recordar un consell. Per aquest punt i per a les contradiccions ministerials en el quinquenni 1754-59 vegeu V. J. ESCUDERO: *op. cit.*, vol. I, p. 250.